

Çoklu Kutupluluktan Sosyalizme: Bir Manifesto Uluslararası Manifesto Grubu Eylül 2021

Daha 1848'de devrimcilere kapitalizmi Avrupa'daki beşiğinde boğmayı salık veren Karl Marx ve Friedrich Engels, işçilerin varlığını sürdürmesini sağlayamayan yönetici sınıfın, "daha uzun süre toplumun egemen sınıfı olarak kalma" ve "kendi varoluş koşullarını topluma dayatma" yetisinde olmadığını söylüyordu. Ulusların Baharı'nı Paris Komünü takip etti ve dünya genelindeki devrimci faaliyetler hem komünizm hayaletini kapitalist sınıflara musallat etmeye, hem de karşı devrimin kararlılığına rağmen toplumsal ilişkilerin demokratikleşmesinde aşama kaydetmeye devam etti.

İşçilerin mücadelesi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kapitalizmin emperyalist çekirdeğinde refah devleti ve kapitalizmin düzenlemeye tabi tutulmasıyla sonuçlanırken, çevre ülkelerde ise ulusal bağımsızlık ve kalkınmacı devletlerin ortaya çıkmasıyla sonuçlandı. Öte yandan, ilk örneği 1917 Rus Devrimi olmak üzere bazı ülkeler de sosyalizmi kurmaya girişti. Bu ülkeler zamanla üretimi ihtiyaçlara göre düzenlediler ve bir işbirliği anlayışıyla hem işi hem de ortaya çıkan ürünleri adil bir şekilde ve birbiriyle ilintili olacak şekilde dağıttılar. Başarılarının yarım kalmasına, büyük sorunlarla karşılaşmalarına ve inanılmaz geri dönüşler yaşanmasına rağmen, kapitalizm, yabancılaşma, emperyalizm ve diğer toplumsal adaletsizliklere karşı başlattıkları mücadele devam ediyor.

Kapitalizmin onlarca yıldır biriken çelişkilerinden sonra günümüzün kapitalist yönetici sınıfları, ister zengin ülkelerde ister fakir ülkelerde olsunlar, ister neoliberal ister eski sosyal demokrat olsunlar, Marx'ın ve Engels'in sözlerinin ürkütücü bir şekilde yeniden önem kazanmasını sağlıyorlar. Kırk yılı aşkın süredir uygulanan sermaye yanlısı politikalarla, neoliberal finans kapitalizmi üretken dinamizmini kaybederek üretkenliği bırakıp yağmaya girişti ve kabul edilemez seviyede kitlesel yoksulluk, şok edici eşitsizlik, artan toplumsal bölünmeler, zulüm derecesinde siyasi baskı, gittikçe artan ve dünyanın sonunu getirebilecek nükleer savaş riski ve kitlesel nüfus hareketleri ile, küresel ısınma, kirlilik ve biyoçeşitliliğin kaybı gibi boyutları olan ve gezegenimizi gittikçe yaşanılmaz hale getiren bir ekolojik acil durum ortaya çıkardı. Bunlar yetmezmiş gibi, bütün ülkeleri kasıp kavuran pandemi karşısında verdiği tepki, sermaye uğruna insan hayatını feda etmek ve siyasi baskıyı artırmak oldu. Rosa Luxemburg, sosyalizminin alternatifinin

barbarlık olmasından korktuğunu söylemişti. Bugün ise sosyalizmin alternatifini insanlığın ve gezegenin yok olması.

İçten içe öteden beri var olan memnuniyetsizlik, 2010'larda sık sık patlak vermeye başladı.

2010'ların başlarında Tunus'taki protestoları ve onun tetiklediği 'Arap Baharı'nı, sonrasında ise Avrupa genelinde kemer sıkma politikalarına karşı yapılan protestoları gördük. 2010'ları öğrencilerin iklim değişikliğine karşı yaptıkları protestolar, Hintli Müslüman kadınların vatandaşlık hakları için verdikleri mücadele, ABD'deki Siyahilerin Yaşamları da Değerlidir hareketi ve Fransa'daki Sarı Yelekliler ile, Türkiye'den Şili'ye ve Nijerya'ya kadar birçok ülkede ekonomik umutsuzluğa ve siyasi baskılara karşı gerçekleştirilen protestolarla kapattık. 2020'de dünyanın en büyük kapitalist ülkesi olan Hindistan'da çiftçiler tarımı holdingleştirilmeye çalışan hükümetin elini kolunu bağladı, işçiler de ülkenin tarihindeki en büyük genel grevi düzenledi.

Köhnemiş kapitalist rejimlerin pandemi karşısındaki tepkilerinin – kaçınılmaz bir biçimde – darmadağın olması, durumu daha da kötüleştirdi. İnkâr da etseler, canından olmak mı yoksa geçim kaynağından olmak mı diye sahte bir ikilem de üretseler – ki kapitalist sınıf "geçim kaynağı" derken aslında kendi kârını kasteder – pandemi karşısında verdikleri tepki milyonlarca insanın toplumsal bir katliama kurban gitmesine ve tarihte örneği az görülen bir ekonomik krizin ortaya çıkmasına yol açtı.

2021'in ortasında geldiğimizde emperyalist ülkelerde vatandaşlar bu canice tepkinin soruşturulmasını talep ediyor, Brezilya'nın sokaklarında milyonlarca kişi kendi hükümetlerini soykırımla suçluyor ve Hindistan'da da yine milyonlarca kişi aynısını yapmaya hazırlanıyordu. Kapitalizme karşı büyük bir memnuniyetsizlik dalgası da yükseliyordu: Şilili seçmenler, zor kazandıkları kurucu meclisin başına yerli Mapuçe bir kadını seçtiler. Bolivyalılar bir darbe teşebbüsünü başarısızlığa uğrattı. Filistinliler İsrail'in son saldırısı karşısında daha önce görülmemiş bir birliktelik ve kararlılık sergiledi.

Kapitalist dünya bugün diken üstünde duruyor: kapitalizmin uygun bir sistem olup olmadığı her zamankinden daha fazla sorgulanıyor, yerleşik siyasi düzenler kontrolü elden kaybediyor ve ana akım medyanın güvenilirliği neredeyse tamamen kaybolmak üzere.

Sosyalist ülkelerin pandemiye verdikleri tepkiler ise tam aksine dünyaya örnek olacak nitelikte: Çin, Vietnam ve hatta abluka altındaki Küba nispeten daha az can kaybı yaşadı ve pandemiyle savaşan diğer ülkelere de yardım etti. Ayrıca, en azından Çin tekrar hızlı bir büyüme yakaladı.

Küba gibi diğer sosyalist ülkeler de önemli başarılar elde etmekle beraber, 2021'de işçilerin – ekonomik, teknolojik, ekolojik ve sosyal açıdan – ilerlemesi açısından en önde olan ülke Çin'di. Dünyanın en büyük siyasisi ve endüstriyel devrimlerini

gerçekleştirmek, feodalizmi tamamen ortadan kaldırmak, aşırı yoksulluğu bitirmek ve yenilenebilir enerji, orman alanlarının artırılması ve nükleer füzyon dahil olmak üzere ekolojik sorunların çözülmesine ciddi katkılar yapmak gibi zaten etkileyici bir dizi başarısı olan Çin, bu listeye yeni koronavirüs konusunda haklı çıkmak ve virüsle mücadelede liderlik etmek gibi yeni maddeler ekledi.

Böylece Çin Komünist Partisi Temmuz 2021’de yüzüncü yaşını haklı bir gururla kutladı. Parti, insanlığın sosyalizm yolundaki mücadelesinde Çin’i en önemli ülkelerden biri haline getirdi ve ulusal koşullara uygun bir şekilde sosyalim hedefi peşinde koşma konusunda değerli bir örnek teşkil ederek başkalarına da destek ve ilham oldu.

Ancak bugün bu mücadele tehlikeli bir yol ayrımında. Uzun süredir içten içe gelişmekte olan krizi pandemiyle birlikte patlak veren ve Çin’in pek çok alandaki başarılarıyla karşılaştırıldığında apaçık bir şekilde başarısız olan lider konumdaki emperyalist ülke, diğer emperyalistleri ve uşaklarını Çin’e karşı yeni bir Soğuk Savaş başlatmak için kışkırtıyor. Öncekinde olduğu gibi bu Soğuk Savaş da Filistin’den Peru’ya, Vietnam’dan Venezuela’ya kadar bütün halkların bağımsız kalkınmasını hedef alan emperyalist bir saldırı hükmünde. Dünyanın en korkutucu nükleer, kimyasal, biyolojik ve sibernetik kitle imha silahlarını kullanarak birçok yönden birden saldırıyorlar. Dünyanın bu kadar geniş bir çoğunluğunu oluşturan ve nesnel bir şekilde sosyalizme ilgi duyan halklarına karşı bu kadar büyük bir yıkım gücünün bu kadar az sayıda sorumsuz ve köşeye sıkışmış aktör tarafından kullanılması dünya tarihinde bir ilk.

Bütün kıtalardan gelen ve birçok sosyalist geleneği temsil eden aktivistler arasındaki derin ve kapsamlı tartışmaların ürünü olan manifestomuzu işte böyle bir tehlike anında açıklıyoruz. Bu manifesto, içinde bulunduğumuz konjonktürün tarihi ve kuramsal bir değerlendirmesini yaparak sosyalizm yolundaki sınıf ve ulus mücadelelerini bir adım daha ileri taşımaya hedefliyor.

Kapitalizm ve Sosyalizmin Ekonomi Jeopolitiği

Kapitalizm, devrimlere aşınadır. Tarih sahnesine çıkması burjuva devrimleriyle olan ve en başından itibaren devrim tehdidiyle yaşayan kapitalizm, 1917’den beri de halk devrimleriyle tarih sahnesinden silinmektedir. Çünkü ‘özgür emeğin kendini gerçekleştirmesinin nesnel koşullarından,’ ‘doğal atölyemiz olan topraktan’ ve diğer üretim araçlarından koparılmasına dayanan kapitalizm, liberal mitlerin ileri sürdüğünün aksine insanlığın karşılaştığı en gayritabii toplumsal üretim şeklidir.

Bu basit gerçek, olması gerektiği kadar yaygın bir şekilde anlaşılmıyor çünkü birçok sosyalist, Bolşeviklerin ve Üçüncü Enternasyonel’in aksine, kapitalizm ile emperyalizmin el ele yürüdüğünü kavrayamıyor. Kapitalizm ve emperyalizm, işçi sınıflarını ve sömürge ya da yarı sömürge konumundaki ulusları sömürüyor. Sömürülenler de direniyor. Hem uluslar hem de sınıflar, kapitalizmin ekonomi politik ve ekonomi jeopolitik düzleminde sosyalizm için mücadele veriyor. Ayrıca, tarihte

kapitalizmle karşılaşan bütün eşitlikçi topluluklar nasıl kapitalizme karşı çıktıysa, günümüzde de kapitalizmin ilk saldırısında ayakta kalmayı başaran yerli halklar kadim haklar, toprak, çevre ve topluluk adına ona direnmeye devam ediyor.

Kapitalist ve işçi sınıfları arasındaki gittikçe siyasi nitelik kazanan mücadelede işçi sınıfı, emeği, toprağı ve toplumu korumak için refah devleti, düzenleyici kısıtlamalar ve vergilendirme konularında kazanımlar elde etti.

Uluslararası alanda ise, çok yönlü kalkınma ile dengesiz kalkınma arasındaki diyalektikte güçlü devletler emperyalist hakimiyetlerini ekonomik, siyasi ve askeri yöntemlerle ve genellikle birbirleri ile de rekabet ederek korumaya çalıştılar ancak başarılı olamadılar. Onlara direnenler, korumacılık ve devlet planlaması yoluyla üretim güçlerini geliştirmeye çalışarak ekonomik egemenliklerini savundular. Dünya genelinde üretim kapasitesinin artmasını sağlayan şey, dünya pazarının genişlemesi veya emperyalizm değil, işte bu direniş oldu. Ekonomik kalkınma yoluyla emperyalizme kafa tutmanın en büyük ve en kalıcı başarıları elde ettiği yerler, başarılı halk devrimlerinin özel sermayenin elinden siyasi gücü devraldığı yerler oldu. Hem emperyalist güçlere karşı verilen hem de bu güçler arasındaki mücadelelerin sonucu çok kutupluluk ya da Hugo Chávez'in daha yerinde adlandırmasıyla, güç kutuplarının sayısının çokluğunu ve kapitalist veya sosyalist ulusal sistemlerin çeşitliliğini anlatan 'çoklu kutupluluk' oldu.

Erken dönem çoklu kutupluluk İngiltere ile yeni ve eski rakipleri – Fransa, Almanya, ABD ve Japonya – arasında sadece pazarlar üzerinde değil, sömürgeler ve 'ekonomik topraklar' üzerinde de rekabete neden oldu çünkü zayıf devletleri ve devletsiz toprakları ele geçirip yönetebildikleri bir dönemdi.

Bu rekabetin sonucu Birinci Dünya Savaşı ile kapitalizm ile emperyalizmin Otuz Yıl Krizi (1914-45) olurken, iki dünya savaşı ile Büyük Buhran, kapitalizm ve emperyalizmin temellerini sarstı. Sınıf ve ulus mücadeleleri zamanla faşizmin yenilmesine, iki devasa devrime – Rus ve Çin devrimleri – ve Batı'ya karşı sömürge isyanlarına yol açtı. Bu krizlerin genel hatlarıyla incelenmesi yerinde olacaktır.

Emperyalizmin Krizi

Emperyalist zincirdeki zayıf halka olan Çarlık Rusyasına karşı gerçekleştirilen Rus Devrimi, insanlığın sosyalizm yolundaki uzun yürüyüşünün başlangıcı oldu. Kapitalizmin anavatanı dışında gerçekleşen bu devrimin, emperyalistlerin amansız düşmanlığına rağmen üretim güçlerini geliştirmesi ve sosyal adaleti tesis etmesi gerekiyordu. Rus ve yeni ortaya çıkan Çin devrimleri, dünya genelinde kapitalizme ve emperyalizme kafa tutan güçlerin merkezi konumundaydılar ve faşizmin Avrupa'da ve Asya'da yenilmesinde sırasıyla yaklaşık 30 milyon ve 20 milyon canı feda ederek en önemli rolü oynadılar.

Faşizme karşı en önemli müttefiklerden biri olduğu teslim edilen Çin, 1943'te Eşitsiz Anlaşmaların neredeyse tamamını sona erdirdi ve bağımsız bir ülke olarak 1945'te

Birleşmiş Milletler'in beş kurucu üyesinden biri oldu. Dört yıl sonra Mao'nun komünist güçleri, Japonya'nın yenilmesinden sonra başlayan iç savaştan muzaffer olarak çıktı ama Çin bu tarihten 1971'e kadar ABD'nin engellemeleri nedeniyle BM ve Güvenlik Konseyi'nin dışında kaldı.

İstikrarlı bir şekilde sadece Sovyetler Birliği'nden ve sonra Çin ve diğer sosyalist ülkelerden destek gören sömürge ve yarı sömürge konumundaki ülkeler de emperyalizmin kriz anında bağımsızlıklarını elde ettiler. ABD'nin bu gelişmeler karşısındaki duruşu ise ikiyüzlüydü. Batı hakimiyetini koruma kaygısıyla hareket eden ABD, Sovyetler Birliği'ni sindirmek için Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası attı. Avrupa'nın eski sömürgelerine ekonomik açıdan erişim sağlamak amacıyla bağımsızlık kazanmalarına destek verdi ancak 1945'ten sonra Üçüncü Dünya ülkelerine en az 50 kez savaş açtı. Ancak pahalı zırhı, Çinli gönüllülerin yardım ettiği Koreliler veya Ho Chi Minh'in liderliğindeki Vietnamlılar gibi bağımsızlık savaşı veren kahraman halkların siyasi kararlılığı karşısında hiçbir işe yaramadı. Irak, Suriye ve **daha da dramatik bir şekilde** bugün Afganistan'da ABD askeri açıdan başarısız oldu.

Bağımsız Üçüncü Dünya ülkeleri, daha önce kendileri gibi üretim sistemlerini düşük bir seviyeden kalkındırmak zorunda kalan çok sayıda sosyalist devletten ilham ve yardım alarak, emperyalizmin zincirlerinden kurtulmak için bağımsız ve eşitlikçi bir ulusal kalkınma ve sanayileşme çabasına giriştiler. 1970'lerin ve 1980'lerin Yeni Sanayileşen Ülkeleri ile 2000'lerin BRIC ülkeleri ve yükselen ekonomileri en çok bilinen başarı öyküleri olmakla beraber, ciddi kazanımlar elde eden başka ülkeler de oldu.

Sovyetler Birliği'nin dağılması sosyalizme darbe vurdu ancak bu sosyalizmin değil, sosyalizmin başlangıç aşamasının sonuydu. Sosyalizme ve sonunda komünizme giden yol uzundur. Bu yola giren toplumların sihirli bir değnek değmiş gibi sınıf ve tarih çelişkilerinden bir anda kurtulması beklenemez. Gerileme dönemlerinin olması mümkündür. Sonuçta şimdiye kadarki sosyalist devrimlerin hepsi fakir ülkelerde gerçekleşmiştir. Bu ülkelerin üretim güçlerini geliştirmeleri hem emperyalizmin yaptığı gibi yağmacılıkla geçinmekten daha zordur hem de emperyalist baskıya rağmen gerçekleştirilmesi gereken bir şeydir. Bu işi üstlenen siyasi liderlik de zamanla bürokratik bir nitelik kazanıp halktan kopabilir. Stalin'in kolektivizasyonu ve Mao'nun Büyük İleri Atılım'ı bu zorluktan etkilenmiştir.

Sosyalizmin şimdiye kadarki hikayesi, Engels'in sosyalizmin 'bütün zamanlar için kristalize olmuş bir halde' kalmadığı, 'sürekli bir değişim ve dönüşüm süreci içinde' olduğu şeklindeki sözlerini ve Marx'ın proleter devrimlerle ilgili söylediklerini hatırlatıyor:

... proleter devrimler ... sürekli kendilerini eleştirir ve kendilerini kesintiye uğratırlar ... görünüşte başarılı olmuş olan düzene geri dönerek sıfırdan başlarlar, ilk denemelerinin eksiklikleri, zayıflıkları ve değersizliğiyle acımasız bir şekilde dalga geçerler, yere serdikleri rakipleri sanki yerden tekrar güç alıp öncesinden daha iri

bir şekilde karşlarına dikiliyormuş gibi görünür ve kendi hedeflerinin, sınırları bile belirsiz devasa hedefler olmasından ürkerler; bu süreç, geri dönüşü imkansız kılan bir durum ortaya çıkana kadar sürer.

Görevimizin sınırları bile belirsiz devasa boyutu, Sovyetler Birliği de dahil olmak üzere şimdiye kadarki sosyalizmi inşa etme çabalarının tamamının mirasını, başarıları, sınırlılıkları ve başarısızlıkları da dahil olmak üzere tarihi gerçekliklere uygun bir bilanço çıkararak devralmamızı gerektiriyor. Sonuçta bu çabalar, ironik bir şekilde, kriz içinde olan kapitalizmi de kurtarmıştır.

Kapitalizmin Krizi

Marx'ın görüşlerini geliştiren Lenin gibi Marksistler, kapitalizmin yirminci yüzyılın başlarında 'en ileri aşamasına' ulaştığını haklı olarak ileri sürmüşlerdi. Kapitalizm, üretimi toplumsallaştırma şeklindeki tarihi görevini vahşi ve kaotik bir biçimde de olsa yerine getirmişti. Erken dönem rekabetçi kapitalizm, firmalar arasında emeği toplumsallaştırmıştı. Daha sonra gelen tekeli kapitalizm ise kendi içindeki teknik iş bölümünü derinleştirdi. Bu noktadan itibaren kapitalizm, rekabet gibi baştan itibaren varlığı şüpheli olan erdemler yerine, yozlaşmış ve rantçı tekelcilik kötülüğünü sergiledi, kaynakların üretime gitmesini engelledi ve rekabeti baskıladı.

Bu aşırı olgunlaşmış kapitalist sistemler dünyayı Oyuz Yıl Krizi'ne sürükledi, 1945'ten sonra ise kapitalist ekonomilerin istikrarı tekrar yakalamaları ve otuz yıl süren bir 'altın çağ' yaşamaları, Komünist ülkelerden refah devleti, kamu mülkiyeti ve planlama – Japonya, Güney Kore ve Tayvan örneklerinde ise toprak reformu – politikalarını ödünç almaları sayesinde mümkün oldu. Bu önlemler ekonomik büyümeyi teşvik etti, (kaybedilen sömürge pazarlarını telafi edecek şekilde) işçi sınıflarının tüketimini artırdı ve Ar&Ge'ye kaynak sağlayarak üretkenliği artırdı. ABD, rakiplerinin son derece devletçi olan 'mucize' toparlanmalarına tahammül etmek hatta destek vermek zorunda kaldı çünkü böylece Batılı işçi sınıfları ve Doğulu köylüler komünizm aşısı olacaktı.

Komünizmin cazibesi son derece yüksekti. Komünist liderliğe sahip ülkeler, teknolojik yenilikle desteklenen güçlü ve imrenilecek kadar sürdürülebilir bir kalkınma yakalamışlardı. Sovyetler Birliği 1949'da caydırıcı nükleer silahlar üretti, 1957'de Sputnik uydusunu fırlattı ve 1961'de Yuri Gagarin'i yörüngeye göndererek ABD'yi kıskançlıktan Ay'a 'insan' gönderme gösterisine zorladı.

Doğal olarak birçok Üçüncü Dünya ülkesi komünizme döndü ve bağımsız ulusal kalkınma konusunda kararlı olan diğer Üçüncü Dünya ülkeleri de Batılıların 'kalkınma' önerilerini dinlemek yerine Sovyet veya Çin modellerini tercih etti. Yüksek beklentileri karşılayamasalar da yine de ciddi başarılar elde ettiler.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hem dünya hem de uluslararası düzen belirgin bir şekilde sola kaydı. ABD, on dokuzuncu yüzyılda İngiltere'nin yaptığına benzer bir şekilde dünya hakimiyeti tesis etmeye çalıştıysa da, çoklu kutupluluk buna imkan

vermeyecek kadar gelişmişti. ABD her ne kadar Soğuk Savaş'ta caka satsa da, devlet liderliğinde çok yönlü kalkınma peşinde koşan rakip kapitalist güçler, gittikçe sayıları artan ve istikrar kazanan sosyalist ülkeler ve bağımsızlıklarını savunan Üçüncü Dünya ülkeleri ABD'nin gücünü sınırlandırıyor.

Çekirdeğinde Birleşmiş Milletler olan Bretton Woods uluslararası yönetim kurumları, ulusların eşitliği ve egemenliği ile saldırgan olmamaya vurgu yapıyordu. ABD dünyayı dolar kullanmaya mecbur etti ancak bunu, kaldıramayacağı kadar ağır bir yük olduğu sonradan anlaşılan dolar-altın konvertibilitesi vaadiyle yapabildi. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nü (NATO) kurmayı başardı ama Varşova Paktı'nın caydırıcılığıyla karşılaştı. Sermaye kontrolleri, planlama, ekonominin ve ticaretin yönetilmesi ve vergi ve para politikalarının tam istihdam ve kalkınma amacına yönelik olması yaygın ve normal uygulamalardı ve sermayeyi ulusal kafeslere hapsetti.

Bu düzenlemelere en çok ihtiyacı olan Üçüncü Dünya ülkeleri – Bandung Konferansı, Bağlantısızlar Hareketi, G77+Çin Grubu ve Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı gibi – güçlü uluslararası kurumlar ve hareketler meydana getirerek bunları kalkınma, bağımsızlık ve Güney-Güney işbirliği için kullandılar. Zhou Enlai ile Jawaharlal Nehru'nun 1954'te üzerinde anlaştığı Barış İçinde Bir Arada Yaşamın Beş İlkesi – egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygı, birbirine saldırmama, birbirlerinin iç işlerine karışmama, eşitlik ve karşılıklı yarar, barış içinde bir arada yaşama – emperyalizmin ve kapitalizmin ilerleyişine darbe vurdu.

Solda da Çin-Sovyet ayrılığı gibi geri dönüşler yaşanmış olsa da, birçok insan dünyadaki sol eğilimin sosyalizmle sonuçlanmasını bekliyordu.

Ancak sermaye, emperyalist ekonomiler üzerindeki kontrolünü kaybetmedi. Devlet desteği sayesinde üretim kapasitesi artarken – işçi sınıfının artan tüketimi ile sosyalist ve kalkınmacı politikalar sayesinde – talepte de büyük bir artış oldu ancak üretim kaçınılmaz olarak talebin önüne geçti. Üretkenlikteki artış da devlet desteğine rağmen bir süre sonra durdu ve Batı'daki örgütlü işçi sınıfları ile Üçüncü Dünya ülkeleri sırasıyla maaş ve fiyatlarda artış talep edince emperyalist sermayenin kârı da azaldı. Yatırım ve büyüme yavaşlarken, emperyalist ekonomiler bir krizle karşılaştı: 1970'lerdeki İkinci Durgunluk, ABD'nin Vietnam yenilgisiyle üst üste geldi.

Neoliberalizm: Yaşlanmış Kapitalizmin Sihirli İksiri mi?

Kapitalist ekonomiler yeni bir seçimle karşı karşıyaydı: Ya sosyalist reformları, kamu mülkiyetini ve inisiyatifini güçlendirecekler ve talebi artırmak için hâlâ büyümeye devam eden Üçüncü Dünya'ya yatırım yapacaklar, ya da sermayenin beslediği neoliberalerin önerilerine uyup, savaş sonrasında sermaye üzerine konan kısıtlamaları ülke içinde kaldıracak ve yurt dışında kaldırılması için çalışacaklardı. Bu seçeneklerden ilki işçilerin ve Üçüncü Dünya'nın, ikincisi ise sermayenin ve komprador uşaklarının lehineydi.

Sermaye kazandı. Sol siyasi ve entelektüel olarak zayıftı, ayrıca reformculuk, Birinci Dünya Savaşı, 1917'den sonra gerçekleşen sosyalist devrimler, Soğuk Savaş'ın yaygın ve sinsi baskıları, refah devleti ve yaşam koşullarının iyileşmesi konularında fikir ayrılıkları yaşıyordu. Birinci seçenek gerçekleşse çok şey kazanacak olan ve ikinci seçenek gerçekleşse çok şey kaybedecek olan büyük çoğunluğu – işçiler, kadınlar, ulusalcı hareketler – örgütlemeyi başaramadı. Üçüncü Dünya da bunu yapamadı. Afganistan, Güney Yemen, Angola ve Nikaragua gibi yerlerde sosyalistlerin ve devrimcilerin kaydettiği başarılarla rağmen kalkınmacı ve devrimci süreçler, emperyalist ve komprador güçlerin büyük baskısıyla ve Sovyetler Birliği'nde gelişen karşı devrimin ihanetiyle karşılaştılar.

Neoliberalizm işçilere ve tarihsel kazanımlarına saldırarak ve üçüncü dünya ülkelerine kalkınma açısından yirmi yıllık bir 'kayıp dönem' yaşatacak devasa bir faiz şoku yaratarak varlığını ilan etti. Kapitalizmin yeniden hakim olduğu eski Sovyetler Birliği'nde ve Avrupa'nın sosyalist ülkelerinde de işçiler sefalet içine düştü.

Ancak neoliberalizm hükmünü sürdürse de başarısız oldu. Emperyalist ekonomilerde bile dinamik kapitalist büyümeyi tekrar başlatamadı. Başarısız olmaya mahkumdu. Entelektüel açıdan samimiyetsizdi. Kapitalizmin tekelci döneminde ortaya çıkan neoliberalizm, güçlenen işçi sınıfına ve daha sonra sosyalist ülkelere ve bağımsız ulusal kalkınmaya karşı sermayenin ayrıcalıklarını savunmak için ekonomik özgürlük, mülkiyet hakları ve serbest piyasada rekabet sloganlarına sarılmıştı. Aradan yarım yüzyıldan fazla zaman geçtikten sonra liberalizmi yeniden canlandıran sermaye, aslında 1914 öncesinin otoriter ve emperyalist kapitalizmini hayal ediyordu.

Ancak tarihi tersine çevirmek mümkün olmadığından, neoliberalizm dengesiz bir ilerleme kaydetti – en ileri aşamasına kapitalizmin zaten daha liberal olan Anglo-Amerikan merkezinde ulaştı – ve her adımda halkın muhalefetiyle karşılaştı.

Neoliberal politikalar ulusal seviyede kamu mülkiyetini, düzenlemeyi ve sosyal korumayı gerilettiler. Sendikalara saldırarak işsizliği artırdı, reel ücretleri düşürdü, sosyal hakları azalttı, refah devletini küçülttü, işverenleri güçlendirdi ve sosyal hizmetleri zayıflattı.

Uluslararası seviyede ise IMF ve Dünya Bankası, emperyalist ülkelerin zorba icra memurları haline dönüştüler. Borç veren tarafın sorumluluğunu görmezden gelip, Üçüncü Dünya ülkelerini borçlarını geri ödemeye zorladılar. 1980'lerde ve 90'larda ihracatı artırdılar ancak ürettikleri az sayıdaki ana hammaddeyi ve düşük teknolojili sanayi ürününü sattıkları pazarlar doygunluğa ulaştı ve fiyatlar, ihracat gelirleri ve genel olarak gelirler düştü. Devletin küçülmesini talep ederek, üçüncü dünya ülkelerinin daha üretken ve rekabetçi olmak ve borçlarını daha az çabayla ödemek için ihtiyaç duyduğu devlet liderliğindeki çok yönlü kalkınmayı da engellediler. Bu arada emperyalist sermaye birçok Üçüncü Dünya ülkesinde egemenliği, halk demokrasisini ve ulusal kalkınmayı ezerek kaynaklara, ürünlere ve emeğe daha kolay erişim sağladı.

Ancak, can çekişen kapitalizm siyasi avantajlarını iyi kullanamadı. Ekonomik büyüme, üretkenlik artışı ve yatırımlardaki düşüş trendini tersine çeviremedi. Vergi, ücret ve tedarik fiyatları konusunda cimrilik edip makul rakamlar ödemeye yanaşmaması, ayrıca imalatı ücretlerin daha düşük olduğu ülkelere taşması talep koşullarına ve eşitsizliği kötüleştirdi.

Daha da kötüsü, sermaye özellikle de emperyalist ülkelerde üretime yatırım yapmak yerine üretici olmayan, talan niteliğindeki ve spekülâtif finansal faaliyetlere gittikçe daha fazla girişti. ABD bunu kolaylaştırdı. 1971'de dolar ile altın arasındaki bağlantı koparıldıktan sonra, ABD doları cinsinden finansal faaliyetleri teşvik etti ve bu sayede dolara olan talep ve doların değeri yüksek kaldı. Büyüyen borç ve varlık balonları işçilerin, küçük işletme sahiplerinin, hükümetlerin ve vergi mükelleflerinin parasını ellerinden alırken az sayıda elitin servetini şişirdi, hükümetler ise gittikçe sıklığı artan mali krizleri hep alacaklıların lehine çözdü.

Bütün bu gelişmelerde bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) ironik bir rol oynadı. Sovyet döneminin deneysel sibernetiği, bilgi ve iletişim teknolojilerinin demokratik sosyalist ekonomi yönetimi ve planlaması açısından büyük bir potansiyele sahip olduğunu göstermişti. Neoliberal kapitalistler ise bilgi ve iletişim teknolojilerini üretimi kontrolleri altında yurt dışına taşımak, sermayenin bir noktaya toplanmasını ve merkezileşmesini sağlamak, yağma ve finansal spekülasyon gerçekleştirmek, topraklara ve kaynaklara el koymak, çalışanlar üzerindeki kontrollerini artırmak, müşterileri manipüle etmek, talep sorununu çözmek yerine ertelemek ve karşılanmamış onca gerçek ihtiyaç dururken sahte ihtiyaçlar üretmek için kullandılar. Bu kapitalist sistemler insan refahı, işlerin niteliği ve niceliği ve sosyal hizmetler açısından olumsuz sonuçlar doğurdu.

Yavaşlayan büyümeye rağmen neoliberal kapitalizm ayrıca yeryüzünün insanlara bedelsiz olarak sunduğu her şeyi yağmaya ve kâra dönüştürerek kirlilik, iklim değişimi, biyoçeşitliliğin kaybı ve çiftlik hayvanlarına akıl almaz bir vahşet uygulamak gibi boyutları olan ekolojik bir krize yol açtı. İçinde bulunduğumuz pandemi, hayvanların doğal yaşam alanlarını hızla işgal etmemiz ve yok etmemizin sonucu olarak hayvanlardan insanlara bulaşan zoonotik virüslerin sadece en sonuncusu olarak değerlendirilebilir.

Devletin ve uluslararası sistemin de bir rol oynaması gerektiğine işaret eden bilimsel konsensüse rağmen, kapitalizmin kâr ve pazar odaklı çözümler üzerinde ısrar etmesi sorunu daha da kötüleştirmekten başka bir işe yaramıyor.

Neo-liberalizm, kapitalizmin büyüme performansını geçtiğimiz her on yılda daha da kötüye götürdü ve 2008'den sonra Büyük Buhran'dan bile daha düşük büyüme oranları kaydedildi. 2010'ların sonlarında protestolar ve sosyal çalkantılar yayıldıkça, dikkatli gözlemcilerin çoğu neoliberalizmin liderleri ABD ve İngiltere'nin temsil ettiği içi boşalmış kapitalist üretim sistemlerinin büyük bir ekonomik kriz yaşayacağı beklentisi içine girmişti. Sonunda pandemi ile tetiklenen bu kriz, neoliberal kapitalist

ekonomilerin şok edici sapkınlığını daha önce görülmedik bir şekilde açığa çıkardı ve kötüleştirdi.

Ekonomileri canlandırmak ve ekolojik acil durumla ve pandemiyle baş etmek için, sosyalizme benzer ölçekte bir sanayi politikası takip etmek, devlet yatırımı yapmak, yeniden dağıtım gerçekleştirmek, çevre planlaması yapmak ve kamu sağlığı alt yapısı oluşturmak, ayrıca kapitalistlerin devlet ve politika üzerindeki kontrolünü sona erdirmek gerekiyor.

Bu politikalar için şartlar tamamen olgunlaşmıştır. Halkın neoliberal politikalarından olan hoşnutsuzluğu, özellikle de cinsiyet, etnisite ve diğer gerekçelerle marjinalize edilmiş toplum kesimleri arasında yaygın ve derindir.

Solun İddialarından Vazgeçmesi ve Popülizm

Ancak, bazı istisnalarla birlikte, tarihsel işçi partileri ve sendikaları çoğunlukla bu hoşnutsuzluğu harekete geçirmekte başarısız oldular.

Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ETUC) ve Uluslararası İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (ITUC) uyuşturucu etkisiyle, kapitalist ülkelerdeki belli başlı işçi sendikaları öteden beri kapitalist çok uluslu şirketlerle ve ulus ötesi kuruluşlarla sınıfsal işbirliği yapmayı seçti. Neoliberal saldırı altında bu işçi sendikaları genellikle küçüldü ve dünyanın her yerinde gittikçe büyüyen prekaryayı örgütsüz bıraktı. Ancak, çok sayıda küçük ölçekli radikal işçi sendikası ortaya çıkmaya başladı ve emperyalizmin oluşturduğu ayrımları aşarak 135 ülkede 120 milyon işçiyi bir araya getiren ve faşizm ve sömürge karşıtı mücadelenin mirasçısı olan Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu hâlâ sosyalizmden ve anti-emperyalizminden vazgeçmedi.

Tarihsel işçi partileri ise daha da kötü bir performans sergiledi. Sağ partiler 1970'lerde daha da sağa kayarak neoliberalizmi benimseyince bu partilerin birçoğu da onları takip etti ve kendi içlerinde yaşanan birçok çatışmadan sonra işçilerle olan bağlarını gevşetti. Özellikle de Batı ve Doğu Avrupa'da belirgin olan bu değişiklikler bazı Üçüncü Dünya ülkelerinde de görüldü.

Bu partilerin eğitimli veya entelektüel unsurları bu değişimde önemli rol oynadı. Bu partiler geçmişte büyük işçi sınıflarıyla küçük entelektüel grupların bir araya geldiği yerlerdi. Ancak son yıllarda, Tony Blair ve Clinton'lar gibi siyasetçilerin başını çektiği bu ikinci grup, bir zamanlar hizmetinde oldukları partiler üzerinde sayısal olarak hakimiyet kurmaya başladılar ve genellikle 'küreselleşme' adı altında bu partileri neoliberalizme yönlendirdiler.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında özel sektörde ve kamu sektöründe bürokrasinin genişlemesi, diplomalı personele olan ihtiyacı artırdı ve profesyonel yönetici tabakasını büyüttü. Neoliberalizmle birlikte üretimin yurtdışına kaydırılması yönetim, mühendislik, tasarım, hukuk, pazarlama, reklam, finans ve benzer işlevlerin Batılı

ülkelerde toplanmasına ve bu grupların daha da büyümesine neden oldu. Geniş işçi kitlelerinin çok daha üzerinde konumlanan bu profesyonel yönetici sınıfı, özel ve kamusal kaynaklara erişim de dahil olmak üzere birçok ayrıcalığa sahiptir. Seçilmiş siyasetçiler ile kamuda, işçi sendikalarında ve STK'larda görev yapan bürokratlardan oluşan neoliberal siyasi düzenin mensupları genellikle bu tabakadandır. Parti sınırlarını aşan mesleki ve ailevi bağlantılar sayesinde, neoliberal politika konsensüsünü yansıtan partiler üstü bir siyasi düzen ortaya çıktı ve Ford Vakfı'nın Dünya Sosyal Forumu'na sponsor olması, siyasi partilerin finansmanı ile ilgili AB mevzuatının taslağını Tony Blair'in hazırlaması ve siyasi partiler ile vakıfların neoliberal koşullar içeren AB ve kamu fonlarına bağımlı haline gelmesi gibi kafa karıştırıcı görüntüler ortaya çıktı.

Partiler arasındaki farklar gittikçe sadece partilerin seçmenlerinin nasıl harekete geçirdiğiyle ilgili olmaya başladı. Sağ partiler doğal olarak küçük burjuva sosyal muhafazakarlığına hitap ederken, artık profesyonellerin hakim olduğu tarihsel işçi partileri ise gelirlerini ve yaşam tarzlarını destekleyen neoliberalizmi sosyal liberalizm ile bir arada sunuyor. Sosyal liberalizm en iyi ihtimalle bireylerin mücadelelerine, özellikle de marjinalize edilmiş sosyal grupların yani kadınların, 'görünür' azınlıkların, cinsel azınlıkların ve etnik azınlıkların ayrıcalıklı üyelerine odaklanır. Sosyal liberalizm manşetlere çıkan 'kültür savaşları'nı tetikler ancak bu grupların işçi sınıfına mensup üyelerini, yani fakirlikten çok daha fazla nasibini almış, işsiz olan veya güvencesiz işlerde çalışan, yaşam şartları iyileşmeyen hatta neoliberalizmle birlikte daha da kötüleşen üyelerini görmezden gelir. Avrupa'daki geleneksel sosyal demokrat partilerin bu kadar büyük bir hızla bu kadar büyük bir destek kaybına uğramasının temel nedeni budur.

Bu profesyonel tabaka, işçi sınıfı mahallelerinde ve fabrikalarda kitlesel siyasi örgütlenmeyi gerçekleştirmek gibi zorlu bir işe girişmek yerine toplantı, konferans, forum, medya tartışması ve seçim kampanyası yapmayı tercih eder. Düşük maaş, ürettikleri ürünlerin fiyatlarının düşük olması, işsizlik, yabancılaşma ve prekarya konumuna düşme gibi sorunlardan muzdarip olan işçiler ise kolektif haklarını korumak için sosyalizmi savunmaya devam etmektedir. Ancak gelir, yetenek, cinsiyet, etnisite ve diğer sosyal ayrımlar nedeniyle bölünmüş, ayrıca nesnel olarak gerici ve karşı devrimci olan neo-liberal siyasi düzenin sağ ve sol kanatları arasındaki manipülatif 'kültür savaşları' yüzünden, bir de bu kanatların gerçekten radikal liderlere ve hareketlere karşı yürüttükleri cadı avı yüzünden siyasi olarak şaşkınlığa düşmüş durumdadırlar.

Bu düzen, neoliberalizm den olan hoşnutsuzluğu harekete geçirmeye çalışan sağdaki ve soldaki bütün çabaları 'popülist' olarak tanımlamaktadır. Hem Trump'ın, Bolsonaro'nun ve Modi'nin aşırı sağ politikaları hem de Corbyn'in ve Maduro'nun sol politikaları sosyal ayrımlara odaklanmakla suçlanmaktadır. Ancak bunlardan ilki neoliberalizmin ürettiği sosyal ayrımları iktidarı ele geçirmek için manipüle ederken, ikincisi ise neoliberalizmi tersine çevirerek bu ayrımları ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Daha da kötüsü, siyasi düzenin tarafsızlık görüntüsü yanıltıcıdır: Trump'ın iktidara gelmesine müsamaha

gösterebilirler ancak gerçekten ilerici siyasetçilerin iktidarın yanına bile yaklaşmasına izin vermezler veya göreve geldiklerinde sürekli baskılarla bunaltırlar.

Halkın *ortak* sorunları ise bırakın çözülmeyi tartışma konusu bile edilmez. İster Üçüncü Dünya'da, ister post-komünist bölgelerde isterse de sanayiden arındırılmış Batı'da olsunlar, kapitalist ülkelerde halkların çoğunluğu neoliberalizme karşıdır ancak siyasi düzenler en ufak bir tavizi bile reddettikleri için bu muhalefet kendini ifade edememekte ya da çok az ifade edebilmektedir.

Ekonomik düşüş orta sınıfa götüren kariyer yollarını daralttıkça eğitilmiş gençler ve ileri yaştaki yöneticiler de prekaryaya dahil olmaya başlamıştır. İki savaş arası dönemde Almanya'da da olduğu gibi, eskiden merkezde olan 'orta sınıflar'ın birçoğu şimdi aşırı sağcı fikirlere kapılmaktadır ve bu durum iyiye işaret değildir. Neoliberalizme karşı kendiliğinden gelişen ve işçilerin kararlılığını yansıtan isyanlara katılanların birçoğu, Fransa'daki 'sarı yelekliler' örneğinde olduğu gibi tepkiyle karşılanmaktadır. Komünizmin 1991'den sonra uluslararası alanda içine düştüğü siyasi ve ahlaki kriz ve parti bürokrasisi içinde mesleki olarak yükselmeyi işçilere hizmet etmeye tercih eden komünist liderlerin ihaneti sorunu daha da derinleştirmektedir. Etnik milliyetçilik, ırkçılık ve toplulukçuluk gibi hayali 'dayanışma' türleri, içinde buldukları kötü durumun gerçek sorumlularını tespit etmelerini önlemek için bu grupları aynı sistemin diğer mağdurlarına karşı kışkırtmaktadır.

Bu yüzden günümüzde sınıf mücadelesi sol *tarafından* değil solun *içinde* verilmektedir.

Ancak ekonomik kriz derinleştikçe ve özellikle de sosyalist toplumların başarıları kapitalizmin çürümüşlüğüne ve maliyetlerini uluslararası arenada iyice belirgin hale getirdikçe neoliberal siyasi düzenler siyaset üzerindeki kontrollerini kaybediyor.

Neoliberalizm ve Batı'nın Gerilemesi

Neo-liberalizm, işçilere, Üçüncü Dünya'ya, Sovyetler Birliği'ne ve Doğu Avrupa sosyalizmine karşı başlattığı saldırının ilk zamanlarında oluşturduğu şok ve dehşet hissini sürdüremedi. Neoliberal fikirler ile gerçeklik arasındaki büyük açıklık daha da genişlemeye devam ettikçe, neoliberalizm buna tepki olarak ilk başlardaki Thatcher-Reagan formatını bırakıp 1990'larda 'küreselleşme', 2000'lerde ABD 'imparatorluğu' ve 2010'larda 'kemer sıkma' şeklini almak zorunda kaldı.

Batı, Sovyetler Birliği'nin mezarı üzerinde dans ederken, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın kadrolu filozofu Francis Fukuyama tarihin sona erdiğini ilan etti. İnsanlık, liberal demokrasi ve kapitalizm olan hedefine ulaşmıştı. Bundan daha ileriye gidemezdi. Afallamış durumdaki dünya tek kutupluluk olmasını bekliyor ve savunma harcamalarının başka alanlara kaydırılmasını umuyordu. Tarih ise farklı düşünüyordu.

Tek Kutupluluk?

Dünya tek kutupluluk yerine hızla çoklu kutupluluğa doğru ilerledi. Neoliberalizm Batı'nın büyümesini gittikçe yavaşlatırken, dünya ekonomisinin ağırlık merkezi de çok hızlı büyüyen bir sosyalist piyasa ekonomisine sahip Çin'e ve Brezilya, Hindistan ve Rusya gibi serbest piyasa saplantısından kendini kurtarmaya başlamış ve gelişmekte olan büyük kapitalist ülkelere kaydı.

2010'lara gelindiğinde bu ülkeler IMF ve Dünya Bankası da dahil olmak üzere uluslararası yönetim kurumlarında reform talep etmeye başladılar. Batı işbirliği yapmaya yanaşmayınca başta Çin olmak üzere bu ülkeler de yeni kurumlar inşa ettiler. Asya Altyapı Yatırım Bankası, Şanghay İşbirliği Örgütü, Yeni Kalkınma Bankası ve Latin Amerika İçin Bolivarcı İttifak bu kurumlara örnek olarak verilebilir. Çin ve Rusya ayrıca, Çin'in artan ekonomik artan ağırlığı ile – dünya ülkelerinin üçte ikisinin Çin ile olan ticareti ABD ile olan ticaretlerinden daha fazladır – Kuşak ve Yol İnisiyatifi'ni ve Rusya'nın yeniden canlanan askeri gücünü komşu ülkelerin ekonomik ve güvenlik alanındaki ihtiyaçlarını karşılamak için kullanarak Avrasya'da entegrasyona liderlik ettiler. Bunun sonucunda ortaya dünya yüzölçümünün yarısından fazlasını ve dünya nüfusunun neredeyse üçte birini kapsayan bir Avrasya kutbu ortaya çıktı ve Çin-Sovyet ayrılığının yıkıcı mirasını en azından anti-emperyalizm açısından geride bıraktı.

Afrika ve Latin Amerika da Batı'nın karşısında seslerini yükselttiler. Latin Amerika'daki sol hükümetlerden oluşan 'Pembe Dalga', ABD'nin tüm çabalarına rağmen varlığını sürdürmeye devam ediyor. Afrika'da ise Libya gibi başarısızlıklara rağmen ulusalcı ve solcu güçler yeniden toparlanıyor. Fransa'nın Afrika'daki eski sömürgelerinde neokolonyal CFA frangına karşı kitlesel hareketler görüldü. Stratejik açıdan önemli Orta Afrika Cumhuriyeti'nde Fransız işgaline karşı bir muhalefet gelişti ve Rus ve Ruandalı askerlerin koruması altında seçimler gerçekleştirildi. Güney Afrika Kalkınma Topluluğu üyesi ülkeler Zimbabve'de İngiltere'nin zoruyla rejim değiştirme çabalarına karşı çıktı, Mozambik ise ülkenin kuzeyindeki IŞİD etkisiyle ortaya çıkan isyanı bastırmak için komşu ülkelere yardım aldı.

Afrika ve Latin Amerika bugün hem ekonomik hem de siyasi açıdan daha fazla bağımsızlığı sahip ve uğruna birçok devrimci neslin savaştığı Pan-Afrikacı ve Pan-Latin Amerikacı hareketleri yeniden canlandırarak devrimci tohumların hâlâ yeşermeye devam ettiğini kanıtıyorlar.

Savunma Harcamalarının Azalması?

Savunma harcamalarının azalarak kaynakların başka alanlara aktarılması beklentisi de gerçekleşmedi. ABD, ekonomideki merkezi konumunu kaybetmesini askeri saldırganlıkla telafi etmeye çalıştı. 'İnsan hakları', 'demokrasi', ve güya çökmüş devletlerin vatandaşlarını 'koruma sorumluluğu' gibi süslü sözlerle birçok savaş başlatıldı ve savaşlar melez bir nitelik kazandı. Fakir ülkeleri emperyalist sermayenin

kölelik de dahil aşırı sömürüsüne açık hale getirmek için, yaşama ve kalkınma hakkı gibi en temel insan haklarını bile ihlal ederek demokrasiyi değil neoliberal kapitalizmi savundular. Suriye, Küba, Venezuela, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti ve Yemen gibi buna itiraz eden ülkeleri ilaç, petrol ve gıda ambargosu uygulayarak cezalandırdılar.

Bu savaşlar ayrıca bitmek bilmeyen savaşlara dönüştü. Sanayiden arındırılmış ve finansallaşmış Batı'da hâlâ büyük bir savunma sanayisi mevcuttu ve savaşlar sanayi politikası yerine geçiyordu. Yıkmayı bilen ancak yapmayı bilmeyen ve kazanmak için olduğu kadar yeni silahlarını denemek ve tanıtmak için de savaş başlatan ABD liderliğindeki Batı, İsrail gibi garnizon devletlerin de yardımına rağmen hiç bir zafer kazanamadı. Arkalarında sadece yıkım bıraktılar.

Artan savaşlar, baskı, fakirlik ve çevresel yıkım, Batılı ülkelerin uyguladığı ve komşu devletlere ihale ettiği sınır kontrolleri yoluyla bir kez daha baskıya maruz kalan göçmen dalgaları üretti. Berlin Duvarı yıkılmıştı ama onun yerine ifade özgürlüğünü, gerçekleri söylemeyi, kötü uygulamaları ifşa etmeyi ve protestoyu sınırlandıran yüzlerce yeni duvar yükseldi. İnsan hakları ihlalleri sadece Üçüncü Dünya'da değil Minneapolis ve Paris gibi Batı şehirlerinde de rutin hale geldi.

Barış ve kalkınma olmadan, sosyal adalet ve sosyal haklar olmadan insan haklarının olması mümkün mü? Egemenlik olmadan, dünyanın çoklu kutuplu yapısı tanınmadan ve en temel insan haklarını gerçekleştirmeye çalıştıkları hâlde damgalanan Çin, Küba ve Nikaragua gibi ülkeler hak ettikleri saygı görmeden devletler ve halklar bunlara erişebilir mi?

Kapitalizm insanlığa karşı hatta toplum olarak bir arada yaşama imkânına karşı işlediği suçlarını anti-komünist propaganda eşliğinde gerçekleştiriyor ve yeterli gelir, düzgün bir iş ve sağlıklı ve kültürel açıdan zengin bir hayata sahip olmanın yanı sıra ifade özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü gibi liberal özgürlükleri de kapsayan insan haklarını sosyalizmin daha iyi koruyacağını insanların fark etmesini engellemeye çalışıyor.

Pandemi ortaya çıktığında Batı'nın ekonomisi, toplumsal hayatı, siyaseti ve uluslararası etkisi işte böyle pamuk ipliğine bağlı bir haldeydi.

Pandeminin Stres Testinde Kapitalizm ve Sosyalizm

Tüm uyarılara rağmen hazırlık yapmayan ve başlangıçta konunun ciddiyetini inkar eden kapitalist ülkeler zengin de olsalar fakir de olsalar pandemiden büyük bir darbe aldılar. Onlarca yıldır finansmanı azaltıldığı için aşırı zayıflamış haldeki sosyal güvenlik ve sağlık altyapıları birçok zengin ülkede ihtiyaca karşılık veremedi ve fakir ülkelerin birçoğunda da tamamen çöktü. Hem Covid'le hem de diğer hastalıklarla ilgili karşılanamayan sağlık ihtiyaçları büyük oranda arttı. Kapitalist hükümetler hayat

kurtarmakla insanların geçim kaynaklarını kurtarmak arasında ikilemde kaldıklarını iddia etseler de aslında kapitalistlerin kârı azalmasın diye insanları feda ediyorlardı.

ABD'de kamu otoritelerinin birinci önceliği, can çekişen finans piyasalarına daha önce görülmemiş miktarda ve çeşitlilikte tedbirlerle destek vermek oldu. Bazı neo-liberal hükümetler, can kaybı ne olursa olsun enfeksiyon yoluyla 'sürü bağışıklığı' kazanmayı bile düşündüler. Kamuoyundan yükselen tepki bunu engelledi ancak can kayıpları açısından sadece daha az maliyetli olan 'hafifletme' stratejisini engelleyemedi ve kârların azalmasına neden olan kapanma tedbiri, sadece hastaneye yatışları azaltıp, zaten zayıf durumdaki kamusal sağlık sistemlerinin tamamen çökmesini önleyecek miktarda uygulandı.

Uzun zamandan beri özel sektörün kontrolünde, ticarileşmiş bir sağlık sistemi fikrine kendini adanmış olan neoliberal hükümetler, sağlık sistemlerini güçlendirmeyi ve virüsü baskılamak için gerekli olan vakaların ve temashaların tespiti, takibi ve izolasyonunu yerine getirecek topluluk bazlı sosyal ve tıbbi bakım kapasitesini inşa etmeyi açıkça reddetti. Bunun yerine siyasetçiler, sağlık ve kamu hizmetleri sunma adı altında kapitalist dostlarına vurgunculuk yapma fırsatı sundular. Bu arada tereddütlü bir şekilde uygulanan kapanmalar, ekonomilerde ciddi oranda küçülmelere neden olacak ve milyarlarca insanın geçim kaynağını gerçekten tehlikeye atacak şekilde uzun sürdü ve tekrarlandı.

Neo-liberal ekonomilerde tereddütlü kapanma ve erken açılma şeklinde süregiden kaotik döngünün 'zaruri' işlerde çalışanları virüse maruz bırakması ve hükümetlerin iyi niyetli olmayan iletişiminin çok sayıda kişiyi kısıtlama ve aşılama karşıtı haline getirmesi sonucu dünyanın en yüksek vaka ve ölüm oranları bu ülkelerde görüldü.

Zengin ülkeler (halkı desteklemek için değil talebi canlı tutmak için) nakit transferleri yapsalar da, zaten borç içindeki fakir ülkelerin birçoğu bunu yapabilecek durumda değildi; bu ülkelerdeki hükümetlerin pandemi karşısında tedbir alma ve temel ihtiyaçları karşılama yetenekleri daha da zayıfladı.

Zaten derin olan sosyal ayrımlar daha da derinleşti. Yüksek gelirli evden çalışma imkânına sahip oldu. Maaşlarını tam olarak almaya devam eden ve masrafları azalan bu kesim borçlarını bile ödeme fırsatını buldu. Finans piyasalarına olan destek sonucu bu piyasalarda daha önce görülmemiş artışlar kaydedilirken paralı elitler daha da zenginleşti ve milyarderlerin sayısı arttı.

Başta geçici işlerde çalışan kadınlar, etnik azınlıklar ve diğer savunmasız gruplar olmak üzere işçiler ise tam aksine ya fakirlik, işsizlik, izolasyon, birikimlerinin erimesi, tefecilik ve umutsuzluk girdabına kapıldı veya düşük ücretli 'zaruri' ve 'müşteriye bakan' işlerde çalışmaya devam ederek enfeksiyon, hastalık kapma ve ölüm riskine maruz kaldı. Sağlık hizmetlerine erişimin zayıf olması, düşük standartlı konutlarda kalabalık halde yaşamak ve evsizlik, enfeksiyon kapma, hastalık ve ölüm riskini artıran faktörlerdir. Birçok işçi sendikasının bu işçileri ya temsil etmemesi veya yetersiz bir şekilde temsil etmesi, ayrıca

fırsatçı işverenlerin işçilerinin sağlıklarını korumak için gerekli tedbirleri almaması sonucu, bu işçilerin yaşadıkları zorluklar çoğunlukla görmezden gelindi.

Erkeklerin kontrolünde çocuk doğuran, çocuklara, hastalara ve yaşlılara ücretsiz olarak bakan ve düşük ücretli işlerde çalışan kadınlar pandemi ve kapanmalardan da zarar gördü. Okullar ve kreşler kapanınca çocuklara bakmak için milyonlarca kadın çalışmayı bıraktı. Özellikle de ailenin geçimini kadınların sağladığı haneler büyük darbe aldı. Sağlık sistemleri çökerken milyonlarca kadın doğum kontrolüne erişemez hale geldi ve kapanmalar sırasında daha fazla aile içi şiddete maruz kaldı.

Diğer marjinalize edilmiş gruplar da savunmasız durumdaydı. Hükümet dezenformasyonu ve suçluların günah keçisi araması sonucu – Kuzey Amerika'da Doğu Asyalılar ve Hindistan'da Müslümanlar gibi – çeşitli azınlıklar yükselen şiddetin ve nefret söyleminin hedefi haline geldi. İstihdam, konut, sağlık ve sosyal hizmetler gibi alanlarda cinsel azınlıklara yönelik ayrımcılık şiddetlendi ve karşı karşıya oldukları sağlık risklerini artırdı.

Son olarak, izolasyon ve sosyal etkileşimin ve katılımın olmaması eğitimde ve sınavlarda kesintiye neden oldu ve bu durum özellikle gençleri çok olumsuz etkiledi. Bilgisayar, internet ve elektriğe düzenli erişimi olmayanlar daha çok zarar gördü ve birçok öğrenci okulu tamamen bıraktı. İş fırsatlarının çok az olması ve hiç iş bulamama ihtimali gençler arasında umutsuzluğa daha da artırdı.

Çin'in sosyalist sistemiyle olan farklılıklar çarpıcıydı. Gelişmekte olan bir ülke için etkileyici bir sağlık altyapısına sahip olan ve hayat kurtarmaya öncelik vermeyi bilen bir parti tarafından yönetilen Çin – günler içinde tam teşekküllü hastaneler kurarak ve ülkenin her yerinden sağlık çalışanlarını hızla Wuhan'a aktararak – virüsü baskıladı, birçok hayat kurtardı ve tekrar dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisine sahip oldu.

Diğer sosyalist ülkelerin deneyimleri de benzerdi: 6 Ağustos 2021 itibarıyla Çin'de Covid-19 yüzünden ölümler milyonda 3,22 iken Vietnam, (dünyanın en çok bombalanan ülkesi) Laos, Küba, Venezuela ve Nikaragua'da bu rakam sırasıyla 27,94, 0,96, 281,11, 128,92 ve 29,59'du. Bir karşılaştırma yapmak gerekirse, ABD, İngiltere, Kanada ve Fransa'da bu rakam sırasıyla 1858,96, 1920,72, 704,81 ve 1661,87'di. Devlet müdahalesi ve Konfüçyüsçü sosyal gelenekleriyle Doğu Asya'daki kapitalist ekonomiler ise daha iyi bir performans gösterdi; Japonya'da ve Güney Kore'de Covid kaynaklı ölümler milyonda 120,61 ve 41,21 oldu.

Kapitalist ülkeler sosyalizmin başarısını görmezden gelmek için ellerinden geleni yaptılar. Prestijli tıp dergisi *The Lancet* bile baskılama stratejisinin hafifletme stratejisine olan üstünlüğünü sosyalist ülkelerdeki son derece başarılı baskılama modellerini dışarıda bırakan ve sadece OECD ülkelerine odaklanan bir çalışmayla göstermeyi tercih etti.

Virüsü baskılamak için insanlara ve yeteneklere kamu yatırımı yapmak istemeyen ve büyük ilaç şirketlerinin kârlarını artırmayı önceleyen neo-liberal hükümetler bütün umutlarını aşya bağladılar. Ancak aşılama her ne kadar gerekli olsa da pandemi karşısında yeterli bir önlem değildir. Güven erozyonu ile tetiklenen aşılama isteksizliğinin aşılama seviyelerini zengin ülkelerde bile popülasyon bağışıklığı için gereken seviyelerin çok altında tuttuğu, Üçüncü Dünya'da korunmanın neredeyse hiç olmadığı ve bunun sonucu olarak sürekli yeni varyantların ortaya çıkıp yayıldığı dikkate alındığında, düzgün ve topluluk temelli bir test, takip ve izolasyon sistemi şarttır.

Neoliberal aşı ayrımcılığı yeni varyantların ortaya çıkmasını teşvik etmektedir. Zengin ülkeler zaten az olan aşı arzının çoğunu satın almakta ve büyük ilaç şirketlerinin 'fikri mülkiyet hakları'nın korunması adına birçok ülkenin aşı üretmesine engel olarak arzın yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Çin ve Rusya makul fiyatlı satışlar ve bağışlar yoluyla dünyadaki aşı arzını artırdığında Batı bunu 'aşı diplomasisi' adını takarak küçümsemekte ve fakir ülkeleri bu aşılardan uzak durmaya çağırılmaktadır.

Yeni varyantlar ortaya çıktıkça yeni aşılar ve ilave olarak yapılan güçlendirici aşılar büyük ilaç şirketlerinin kârını artırırken, kapitalist toplumlar yerel veya ulusal kapanma ve açılmalar döngüsü içinde kalacak ve bu durum belirsizliği, eşitsizliği, umutsuzluğu ve ölümleri artırmanın yanı sıra işçilerin hayatlarını sürdürebilmeleri açısından da olumsuz sonuçlar doğurmaya devam edecek.

Toparlanma gerçekleştiğinde hem zayıf olacak hem de K şeklinde olacak, yani servetlerine servet katan küçük ve zengin bir elit ile halkın geri kalanı arasındaki eşitsizlik gittikçe artacak.

Sosyalizm Yolunda Sınıf ve Ulus Mücadeleleri

Sosyalist ülkelerin başarıları ile kapitalist ülkelerin başarısızlıkları arasındaki çarpıcı tezat, kapitalizmin kaderini uluslararası güç dengelerine bağlı hale getirdi. Yakın gelecekte sosyalizm yönünde atılacak adımlar ülkelerin kendi içlerindeki sınıf mücadelesi kadar, belki de ondan daha fazla, uluslararası bir mücadele gerektirecek.

Emperyalist kapitalistler, güya hayırsever bir neoliberalizm ortaya koyarak buna karşılık vermeye çalışıyor. Bu yeni neoliberalizm, insanların aşı, yeşil teknolojiler, tıp teknolojileri, eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir söylem geliştirecek. Pandeminin tetiklediği ekonomik krizle birlikte talep daha da azaldığı için en çok tercih ettikleri müşteri tabii ki devlet olacak. Vatandaşların belli ürün ve hizmetleri talep etme 'hakkı' söylemi yaygınlaşacak. Aynı şekilde, devletin rolünün ve kamu harcamalarının artmasına ihtiyaç duyulduğu söylemi de yaygınlaşacak. Bu temel ihtiyaçların holdingler tarafından üretilmesi, özel sektörün 'yenilikçi' olduğu, 'seçme fırsatı' sunduğu ve 'verimli' çalıştığı gibi argümanlarla haklı gösterilecek. Düşük kaliteli ve yetersiz ürün ve hizmetlerin aslında verimsiz ve otoriter olan özel sektör tarafından

üretilmesinin masrafı vergi gelirlerinden karşılanacak. Mali spekülasyon ve rantçılık tüm hızıyla devam edecek.

Tabii ki bu yeni neoliberalizm, sosyal ayrımların daha da derinleşmesi ve kapitalizmin üretim kabiliyetinin iyice azalması yüzünden kaçınılmaz bir şekilde direnişle karşılaşacak. Örgütlü ve başarılı bir sol muhalefet olmasa bile, bu sistemin apaçık başarısızlıkları ve gittikçe artan yolsuzluk ve dolandırıcılık olaylarının ifşa olması siyaseti derinden sarsacak. Uluslararası düzlemde ise, bu uygulama ve söylemleri kapitalizmin emperyalist merkezinden dışarıya ihraç etme çabası sadece kısmen başarılı olacak çünkü sorumlu hükümetler mesela merkezinde Çin'in olduğu alternatif ticaret ve yatırım bağlantılarına yönelecekler.

Çoklu kutupluluk ilerledikçe, emperyalizmin ve doların hakimiyeti geriledikçe ve kapitalizm arıza vermeye devam ettikçe, Çin'e karşı başlatılan Yeni Soğuk Savaş propagandasının içinin boş olduğu gittikçe daha iyi görülecek. Batı, geleneksel müttefikleri ve büyük şirketler bile Çin'in ekonomik cazibesine kapıldıkça, emperyalist kampın kendi içindeki – NATO içindeki, devletler arasındaki ve hatta kapitalist sınıflar içindeki – ayrımlar daha da derinleşecek. ABD'nin Avrupa, Doğu Asya, Güney Asya ve Pasifik'teki 'demokratik' müttefiklerini yeni bir 'Hint-Pasifik Dörtlüsü' stratejisi altında bir araya getirme çabaları şimdiden teklemeye başladı.

ABD'nin teklif ettiği güya evrensel değerlere dayanan 'kurallara dayalı uluslararası düzen'in boyası şimdiden dökülmeye başladı ve aslında Üçüncü Dünya'nın kalkınma hakkını emperyalistlerin askeri saldırganlık, yaptırımlar, ambargolar ve savaşlar yoluyla engelleme çabası olduğu ortaya çıktı. Ortak değerlere, BM prensiplerine ve Barış İçinde Bir Arada Yaşamamanın Beş İlkesi'ne dayanan 'insanlığın ortak geleceği için uluslararası toplum' kavramına Çin'in verdiği destek, insanlığın ortak sorunlarının çözümü için çok daha cazip ve yeterli bir alternatif sunuyor.

Kapitalizm hem ulusal hem de uluslararası seviyede bir çıkmaza girmiş durumdadır ve sosyalizm için mücadele eden sınıfların ve ulusların dayanışma içinde yol alması şarttır. Bu yolculukta İran veya Yemen'deki Ensarullah hareketi gibi bazı hükümetler ve hareketler ilk bakışta işçiler, sosyalist uluslar ve sosyalist hareketler açısından tuhaf yol arkadaşları gibi görünebilir. Ancak bu ülkeler ve hareketler de emperyalist saldırganlık, savaş, ambargo, ekonomik ve mali yaptırımlar, renkli devrimler ve rejim değiştirme çabalarına maruz kalmışlardır ve bu yüzden en azından anti-emperyalist dayanışmanın bir parçası olmayı hak ederler.

Günümüzde İnsanların ve Halkların Sosyalizm Talebi

Tarihsel açıdan, kapitalizm ilerici olma vasfını uzun zaman önce yitirmiştir. Robotik, yapay zeka, nanoteknoloji kuantum bilgisayar, biyoteknoloji, nesnelerin interneti, 3 boyutlu baskı gibi boyutları olan yeni bir sanayi devriminin eşiğinde olduğumuz günümüzde, insanlığın önündeki görev dünyayı saran üretimin toplumsallaşmasını

kapitalizmin kontrolünden kurtarmaktır. Bunlarla ilgili standartlar, fikri mülkiyet ve rantlar üzerinde kapitalist dünyanın sahip olduğu kontrolü Çin ellerinden alırken ve bir güvenlik devleti olan ABD'nin hakimiyetine meydan okurken kapitalizm yeni teknolojilerin potansiyelini tam olarak geliştiremez.

Günümüzde sosyalizmi inşa etmeye şimdiden girişmiş halklar mevcuttur ancak bunların çoğu gerileyen ve haraççı bir nitelik kazanan sermayeyi kontrol altında tutmanın bedelini ödemektedir. Bütün işçilerin 'kendi için sınıf' haline gelip kapitalist sınıfı devirerek ve siyasi iktidarı eline geçirerek sosyalizmi inşa etme zamanı çoktan gelmiştir.

Değişim değeri yerine kullanım değerinin geçerli olduğu ve toplumsal ürünlerin 'herkesten yeteneğine göre' alınıp 'herkese ihtiyacına göre' verildiği komünizme tabii ki ancak uzun bir yolun sonunda ulaşabileceğiz. Üretim kapasitelerimizin, toplumlarımızın ve kültürlerimizin diğer bireylere, gruplara ve toplumlara dayanışma içinde yaklaşma ve gezegenimizdeki diğer türlerle uyum içinde yaşama kabiliyetini kazanması için önce sosyalizmin aşamalarından geçmemiz – yani üretimin, dağıtımın ve geleceğin gittikçe daha toplumsal bir nitelik kazanması – gerekiyor.

Bunu yapabilmeyen anahtarı da devletin kontrolünü sermayenin elinden almaktır. Kamu gücünün yani devletin farklı ve olmazsa olmaz bir rolü vardır ve devletin kontrolü işçilerin elinde olmalıdır. Özellikle de sosyalizmin ilk evrelerinde sermaye özel teşebbüsün önemli bir kısmını kontrol edebilir ancak sosyalist bir devletin kademeli olarak bütün üretimi – kamu menfaati için planlama yapmak yoluyla – toplumsal amaçlara yönlendirmesi gerekir. Belli bir üretim aracının ne zaman toplumsallaştırılacağıyla ilgili bütün kararlar, bağlama göre verilecek pragmatik kararlar olacaktır.

Her ülke, üretim güçlerinin gelişimi, toplumsal organizasyonu ve kültürüne göre bu yolda kendi hızında ve kendi usulünce yürüyecektir. Bazıları yolculuğa sonradan katılabilir, bazıları ilginç ara yollara sapabilir ve az sayıda bazıları da yakın zamanda katılmayı hiç düşünmeyebilir.

'Kârı değil insanların ve gezegeni öncelemek' şeklindeki genel prensip gereği, sosyalizm için mücadele veren insanların ve halkların belli başlı talepleri şunlardır:

1. Pandemi esnasında çekilen fiziksel, ekonomik ve duygusal sıkıntılar, sağlık hizmetinin herkesi kapsayacak ve kullanım noktasında ücretsiz olacak bir şekilde tamamen toplumsallaşmasını, sosyalizme açılan kapının anahtarı haline getirmiştir. En ücra bölgelere ve köylere bile uzanan, günümüzdeki ve gelecekteki pandemilere karşı en iyi önleme ve tedavi yaklaşımlarını sunabilecek, topluluk bazlı ve kamusal bir sağlık sistemi şarttır. Böyle bir sağlık sistemi zengin ülkelerde olduğu kadar fakir ülkelerde de mümkündür ve iki önemli avantaja daha sahiptir. Bu sistem kalifiye sağlık çalışanlarına ihtiyaç duyacağı için, önleme ve tedaviye yönelik kamusal eğitim ve araştırma imkanları genişleyecek ve çok sayıda insan kaliteli işlere sahip olabilecektir. Halkın refahını önceleyen aktif bir

kamu otoritesinin varlığı, sosyalist bir topluma geçiş için nesnel olarak gereken şartlardan biridir. Böyle bir kamusal sağlık sisteminin eksiksiz olarak değilse bile büyük oranda kurulmasıyla birlikte insanlar bu modeli açık bir şekilde görecektir, talep edecek ve eğitim, çocuk ve yaşlı bakımı ve konut gibi ilgili diğer alanlara da yaygınlaştırmak için çalışmaya istekli olacaktır.

2. Sosyalizm yolculuğunun gelecekteki haritasını çizerken Marx'ın çok iyi bildiği bir şeyi hatırlatıyoruz: İki temel üretim unsuru olan toprak ve emek meta değildir ve bunların toplumsal organizasyonundaki temel araç olan para da meta değildir. Bunları meta olarak değerlendiren kapitalizm, böylece – toplumsal emeğin meyvelerinin bireylere gitmesi, tarım ve temel hammadde üreticilerinin prekarya konumuna düşmesi ve çevresel yıkımdan en büyük zararı görmesi ve para ve finans krizlerinin kötü yönetilmesi gibi – bir tezatlar yumağının içine düşmüştür.

Toprak, emek ve paranın meta olmaktan çıkarılması sosyalizme giden yolda büyük bir mesafe kat edilmesi anlamına gelecektir.

İçinde bulunduğumuz ekolojik acil durumdan bir an önce kurtulmanın önemi ne kadar vurgulansa azdır. Ekolojik felaketi önlemeye yönelik geçerli ve uygulanabilir bir plan oluşturabilmemiz için toprağı ve suyu kamusallaştırmamız şarttır. Geniş halk katılımına ve büyük ölçekli devlet yatırımına dayanması gereken bu plan, fosil yakıtlara olan yatırımı azaltıp yenilenebilir enerjili ve sıfır karbonlu toplu taşımayı daha önce görülmemiş ölçekte bir yatırımla hayata geçirecek, biyoçeşitliliği tekrar tesis edecek, ormanları canlandıracak ve gıda sistemini yeniden düzenleyecektir. Bu plan ayrıca konut temininin ve çeşitli ekonomik amaçlarla arazi tahsisinin rasyonel ve hakça bir sistemle yapılmasını teşvik edecektir.

Çalışabilecek durumda olan herkesin çalışma hayatına ve onun ürünlerine tam erişiminin olması, bunun yanında çalışamayacak durumda olanlara destek sağlanması ve üretkenlik arttıkça çalışmaya ayrılan zamanın herkes için azaltılması, bireysel tatmin, bilim ve kültürün daha önce hayal bile edilemeyen seviyelere çıkmasını sağlayacak özgür ve yaratıcı meşgaleleri mümkün kılacaktır.

Para ve bankacılık sisteminin kamusallaştırılarak, toplumsal olarak örgütlenmiş üretim ve dağıtımın hizmetinde kullanılması gerekir.

Son yıllarda emperyalist ülkeler toprak, emek ve paranın yanı sıra fikri mülkiyet hakları yoluyla bilgiyi ve teknolojiyi de metalaştırmaya çalışıyorlar. Doğa gibi kültür, bilgi ve teknoloji de insanlığın ortak mirası, ikinci doğasıdır. Bunların da metalaştırılmasını tersine çevirmeli ve eğitim ve araştırmayı kamusallaştırıp bilgi akışlarını ücretsiz hale getirmeliyiz.

3. Kaynakların çıkarılması, ulaştırma ve dijital platformlar gibi özel mülkiyet konusu edildiklerinde potansiyellerinin topluma faydalı olacak şekilde tam olarak

gerçekleştirilmesi engellenen monopolilerin ve gıda, barınma, eğitim ve sağlık gibi zaruri ihtiyaçların üretiminin ya sıkı bir düzenlemeye tabi tutulması ya da kamulaştırılması gerektiği şeklindeki rasyonel prensip, sosyalizm yolunda ilerlememizi sağlayacaktır. Bunların özel mülkiyet konusu yapılması topluma zararlıdır.

Sınıf mücadelesi ve uluslararası mücadeleler sayesinde kamu hizmetlerinin ve kamu mülkiyetinin zaten gelişmiş olduğu yerlerde sosyalizm yolundaki ilerleme daha kolay olacaktır. Tabii ki bu sistemlerin – sınıf, ataerkillik ve ırkçılık gibi önyargılardan kaynaklanan – mevcut kısıtlamalarının sadece resmîyette değil gerçekte de ortadan kaldırılması ve demokratikleştirilmesi gerekecektir.

4. Başta zengin ülkeler olmak üzere bütün ülkelerin tartışma ve müzakere yoluyla gerçek ihtiyaçları, kapitalizmin piyasalara olan ihtiyacından dolayı tüketici illüzyonu ve planlı eskime yoluyla ortaya çıkardığı ve tatmin olma değil sürekli bir tatminsizlik ve kıskançlık hissi doğuran ve çevresel yıkıma yol açan sözde ihtiyaçlardan ayırması gerekir. Bunun doğal sonuçlarından biri de, temel savunma ihtiyacının ötesine geçen silah üretimi veya finansal spekülasyon gibi israfa yol açan her türlü faaliyeti durdurmak olacaktır.

Uluslararası ortam müsait olduğunda toplumların bu hedefleri gerçekleştirmesi daha kolay olacaktır.

5. ABD'nin sponsorluğundaki emperyalist Yeni Soğuk Savaşa itiraz etmeli ve bütün ülkelerin kalkınmasına, ekonomik, cinsel, etnik ve dini eşitliği sağlamasına ve kazan-kazan ilişkileri içinde, siyasi, mali, bilimsel ve kültürel işbirliği yaparak ortak zorlukları çözmeye imkan sağlayacak, büyük hedefleri olan çok taraflı bir uluslararası yönetim sistemi kurmalıyız. İnsanların ve gezegenin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla insan kapasitesine yatırım ve yeni bir bilimsel ve teknolojik devrim, sanayi, veri ve insan kaynağı zincirlerini geliştirmek amacıyla ekonomilerin işbirlikçi bir şekilde entegrasyonu, ayrıca kazanımların geniş bir tabana yayılması amacıyla sürdürülebilir bağlantı ve yeşil altyapı Üçüncü Dünya'da gerçek kalkınmanın olabilmesi için şarttır.
6. Emperyalistlerin yüzyıllardır hakimiyetlerini meşrulaştırmak için kullandıkları sahte ve ikiyüzlü evrenselciliğe de meydan okumalıyız. Emniyetsizlik, güvensizlik, saygısızlık savaş, dengesiz kalkınma, her türden eşitsizliğin artması, insan yaşamı ve ekolojik sağlık için zaruri olan toprak, su ve havanın kirlenmesi, sağlık altyapısının yetersiz olması, hastalık yönetiminin etkisiz olması ve borçların sürdürülemez olması gibi ortak zorluklarla baş etmek için, bu sahte evrenselciliğin yerine ortak değerleri ve prensipleri koymalıyız. Uluslararası yönetimin, dünyanın nesnel ve gelişmekte olan çokluk kutupluluğunu yansıtması gerekir. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin orijinal idealleri ve Bağlantısızlar Hareketi'nin savunduğu barış içinde bir arama yaşama ilkeleri,

ABD ve Batı hakimiyetini yansıtan kurumlara alternatif oluşturmak için iyi bir başlangıç noktasıdır.

Dünyanın ve dünyadaki medeniyetlerin çeşitliliği çok kıymetli bir kaynaktır ve bunun sürdürülebilir olması eşitlik, karşılıklı saygı ve karşılıklı güven prensiplerine bağlıdır. Barış, kalkınma, eşitlik, adalet, demokrasi ve özgürlük insanlığın ortak değerleridir ancak evrensel bir siyasi model yoktur. Bunun yerine dünya, sürekli ilişki içinde olmayı, karşılıklı öğrenmeyi ve ilerlemenin faydalarını paylaşmayı hedeflemelidir.

Bütün ülkelerin işçileri, ezilen halklar ve uluslar, birleşin!